

Motion till kommunfullmäktige **På väg mot Fair Trade för upphandling av elbilar och** **elfordonstransporter**

Att fortsätta använda fossildrivna bilar i dagens utsträckning är på väg att leda mänskligheten rakt i en klimatkatastrof. Att ställa om transportsektorn är enligt klimatpolitiska rådet den viktigaste utmaningen för Lunds kommun som geografiskt område. För att lyckas med det behövs en rad insatser, däribland att eldrivna fordon tar en väsentligt större andel av marknaden än idag. Efterfrågan på litium, kobolt och andra sällsynta jordartsmetaller ökar när elbilar tar en större del av marknaden och batterier används för energilagring. När världsmarknaden dammsugs på dessa metaller finns en risk att målkonflikter uppkommer i form av avkall på ekologiska och etiska överväganden. Exempelvis bryts 59% av all kobolt i Kongo, där Amnesty 2016 larmade om att "barn så unga som sju år grävde efter kobolt i trånga tunnlar och bar på tunga säckar". Att bidra till en värdekedja där det förekommer barnarbete kan vi inte acceptera i Lund, speciellt inte som Sveriges första MR-kommun (mänskliga rättigheter), utan behöver arbeta för att de batterier som finns i de fordon vi köper in främjar en verkligt hållbar utveckling.

Malmö Stad har tilldelats EU-medel för att tillsammans med International Trade Centre arbeta fram riktlinjer för upphandling hållbara och etiska fordonsbatterier. Arbetet har mynnat ut i rapporten "Better batteries: Malmö's roadmap toward ethical and climate-smart public procurement of e-vehicle batteries" vilken skulle kunna vägleda även Lunds upphandling av etiska och hållbara batterier. Rapporten pekar ut fyra huvudsakliga riskområden kopplade till fordonsbatteriers livscykel: Klimatpåverkan från gruvdrift och produktion, risken för barnarbete i koboltgruvor, avsaknaden av transparens i fordonsbatteriernas värdekedja, samt risker för miljö och hälsa vid återvinning. Då en heltäckande Fair Trade märkning för batteriernas etiska och miljömässiga påverkan idag saknas rekommenderar rapporten offentliga upphandlare av batteridrivna fordon en rad strategiska fokusområden för att främja en etisk, social och ekologisk hållbarhet i branschen.

Till att börja med behöver upphandlingskraven uppdateras för att aktivt gynna leverantörer som arbetar aktivt med att minska klimatpåverkan. På det här området lyfts exempelvis elmixen som används vid produktion fram som en nyckelfaktor. Ett krav i upphandlingskriterierna bör vara att leverantören tillhandahåller en deklARATION kring just klimatavtrycket från tillverkningen av sina fordonsbatterier. Gällande etiska överväganden som barnarbete pekar rapporten särskilt ut värdekedjan kring metallen kobolt som viktigast att fokusera på. Krav behöver ställas på leverantörer att i sin tur ställa krav på sina underleverantörer kring ursprunget för den kobolt som används i deras produktion. Detta i syfte att kunna säkerställa att krav på etisk och ekologisk hållbarhet i enligt internationell best-practice ställs i såväl brytnings-, som bearbetningsfasen. Samtidigt behöver sådana deklARATIONER i

sin tur granskas av oberoende tredje part för att säkerställa att den standard som intygas också efterlevs i praktiken. Slutligen räknar man med att så lite som 5% av litiumjonbatterierna återvinns, Även de batterier som återvinns riskerar att leda till negativ påverkan på miljö och hälsa, inte minst om de återvinns i länder utanför EU med svag lagstiftning och reglering på området. Därför bör krav på befintliga återvinningssystem ställas på leverantör för att säkerställa att etiska och ekologiska överväganden vägleder hela livscykeln för fordonsbatterier, även när de ska återvinnas. Vidare pågår utveckling av olika så kallade “second life” projekt, helt enkelt att använda batterier ges nytt liv genom att användas till ett nytt ändamål efter att de blivit uttjänta som fordonsbatterier. Vilket även det bör bevakas som ett område med framtida potential.

Med hänvisning till ovanstående föreslås kommunfullmäktige besluta

att kommunstyrelsen och servicenämnden ges i uppdrag att vid inköp av elbilar och elfordonstransporter inkludera deklarerationer för koldioxidavtryck i upphandlingskriterierna.

att krav ställs på leverantörer av elbilar och elfordonstransporter att bekräfta ursprunget på den kobolt de köper av underleverantörer för att säkerställa att brytning och bearbetning är i linje med etisk och hållbar internationell best-practice, samt att detta granskas av oberoende tredje part.

att kommunstyrelsen får i uppdrag att bevaka utvecklingen för det så kallade “battery passport scheme” samt bevaka slutsatserna av EUs föreslagna batterireglering och anpassa kommunens upphandlingskriterier utifrån dessa.

att krav på befintligt återvinningssystem ställs på leverantör av elbilar och elfordonstransporter vid upphandling, samt

att kommunstyrelsen får i uppdrag att bevaka möjligheten att inkludera second-life projekt för fordonsbatterier i de upphandlingskriterierna som ställs på leverantörer av elbilar och elfordonstransporter.

Lund 10 oktober 2022

Karin Svensson Smith

Oppositionsråd (MP)